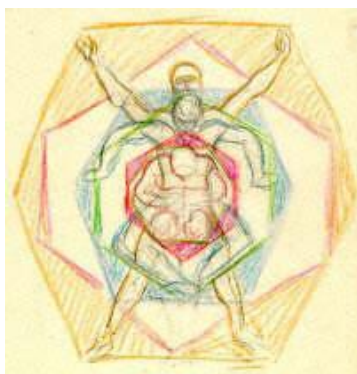

Concept Pedagogische visie:

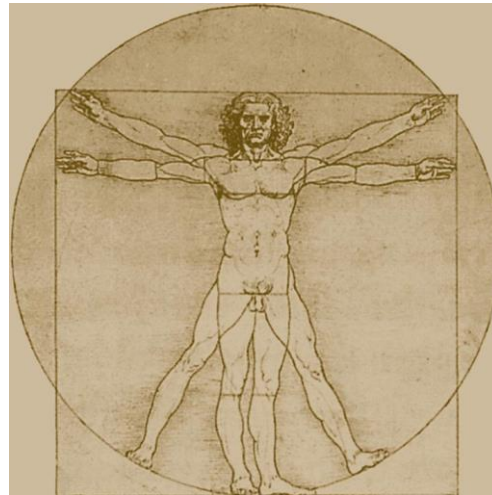
Circus Academie Passie~par~Toet;

Leidmotief: Groot worden met het circus

Uitgangspunt is de ontwikkelingsweg van de mens:

1. Thuis raken in het lichaam; incarnatie, constitutie
2. Lichaam als poort naar de wereld; zintuigen
3. Lichaam als 'levend werktuig' en 'levend kunstwerk'
4. Individu (i.d.b.v. ondeelbaar); biografie
5. Socialisatie; samenleving, wereld leren kennen
6. De hogere octaaf; Meesterschap en levenskunst

1. Thuis raken in het lichaam;

De hele ontwikkeling van baby tot volwassene laat zien dat een mens niet als compleet en klaar wezen geboren wordt. Iedereen die het wonder van de geboorte en het jonge leven meemaakt, weet hoe weinig het nieuwe mensje nog in zijn lichaam zit. Het houdt het ook slechts korte tijd vol en trekt zich vaak en langdurig terug in de slaap. Pas geleidelijk aan raakt het meer thuis in het lichaam. Het groeit in principe vanuit het hoofd meer het lichaam in. En in wezen heeft de mens een goede 28 jaar nodig om echt helemaal 'in het vlees' te komen, als dat al volledig lukt met alle veranderingen die het lichaam zelf doormaakt tijdens de groei en alle veranderingen in de omgeving.

De circuskunsten en de circus-setting kunnen dit proces op unieke wijze dragen door o.a.:

- Leerstof en setting in dienst van de incarnatie; Wil de mens goed in zijn of haar lichaam komen, dan moet het leven gedijen. Het lichaam moet comfortabel bewoonbaar en hanteerbaar zijn. Hiervoor zijn de levensvoorwaarden de eerste vereiste:

- Warmte; Het lichaam is heel gevoelig voor fysieke temperatuursveranderingen. Slechts een paar graden verschil in kerntemperatuur kan de mens aan. Een groter verschil heeft ernstige gevolgen. Maar ook zielewarmte is van essentieel belang. Binnen het circus wordt daarom ook niet alleen gewerkt aan de zelfregulatie van de warmtehuishouding van het lichaam door fysieke oefeningen en een goede hygiëne, maar wordt ook gezorgd voor zielewarmte binnen het geheel.
- Lucht; Na warmte kan de mens het kortst zonder lucht. Voor ons is dat begrip ruimer dan het fysieke deel. De mens heeft ook gevulde ruimte nodig om zich heen en dient in een ademende wisselwerking met de omgeving te staan. In de circusopzet bieden we alle deelnemers ruimte en zorgen we voor een voordurende wisselwerking tussen individu en omgeving. De fysieke oefeningen werken vormend op de ademhaling, zowel fysiek als mentaal.

- Water; Dit is het stromende en levendragende principe. Na warmte en lucht kan de mens ook niet lang zonder water. Slechts enkele dagen houdt de mens het vol en dat enkel omdat de mens zelf voor het grootste deel uit water bestaat. Binnen het circus komt dit element niet alleen terug in de vorm van de dynamische en levendige oefeningen. Natuurlijk werken de lichamelijke bewegingen in belangrijke mate vormend op de waterhuishouding van het lichaam door. De stroming van het lymfe-vocht door het lichaam is voor het belangrijkste gedeelte afhankelijk van de spieractiviteit. Datzelfde geldt ook voor de bloeddorstrooming van de ledematen. Maar het circus zelf kan ook gezien worden als een kweekvijver, waarin de kinderen ondergedompeld in het levendragende element zich kunnen ontwikkelen.
- Voedsel; Alles wat groeit en zich uit op het fysieke vlak heeft nieuwe geschikte substantie nodig. Het fysieke lichaam heeft daarom voedsel nodig in de vorm van goede materie. De juiste elementen en mineralen om het modern uit te drukken. Maar enkel wanneer die aangeboden worden als voedsel dat nog leven in zich draagt, kan het lichaam het gebruiken. Zeer sterk geraffineerd en kunstmatig voedsel is eerder een belasting dan een zegen voor het lichaam. Binnen het circus besteden we daarom ook aandacht aan leefstijl en voedingsgewoonte. Maar ook de mentale mens heeft het juiste voedsel nodig. In het circus bieden wij rijke zielevoeding aan in de vorm van imaginaties van oerbeelden (verhalen en thema's) en inspiraties.

- Zingeving; Hoewel een mens lange tijd kan functioneren zonder direct een zingeving bewust te hebben, kan men tegenwoordig toch veel problemen juist op dit gebied herkennen. De mens kan niet zonder zingeving. In het circus streven we dan ook naar activiteiten die zin hebben of zin geven. En de kinderen worden ook aangespoord om te oefenen in 'zin maken'. Bewegen is in het circus dus niet gericht op verstrooiing en vertier, maar op een zingeving in sociaal of kunstzinnig opzicht.
- Liefde; Dit principe maakt het kringetje in wezen weer rond, want het staat heel dicht bij de zielewarmte. Het is het alomvattende principe dat uitstraalt in alle andere levensvoorwaarden, maar is tevens de basis voor al het leven. Het circus heeft dan ook de basis in de liefde voor de mens en menselijke ontwikkeling en geprobeerd wordt die liefde in alle facetten van het circus uit te laten stralen.

O Rekening houden met de leeftijdfasen:

Hoewel ieder mens uniek is, verloopt de groei en ontwikkeling zowel fysiek als mentaal toch volgens bepaalde wetmatigheden. Deze geven de mogelijkheid om bepaalde leeftijdfasen te onderscheiden. En gedurende iedere leeftijdfase heeft de mens weer iets anders nodig, ontwikkelt andere dingen en heeft andere mogelijkheden. In het circus houden we in alle facetten rekening met de leeftijdfasen, zonder dat we de individualiteit buiten spel zetten. Maar daarover meer bij de 'constitutie'.

Twee fundamentele ontwikkelingsimpulsen binnen de incarnatie spelen voor het thuis komen in het lichaam een essentiële rol:

- Motorische ontwikkeling
- Sensorische integratie

Deze hangen zeer nauw met elkaar samen en bepalen niet alleen op het gebied van de bewegingen de ontwikkelingsmogelijkheden, maar ook op cognitief en intellectueel gebied. Ieder weten stoelt als het ware op een lichaamswaarneming en iedere denkbeweging heeft zijn basis in de fysieke beweging. In de verschillende leeftijdfasen staan weer verschillende ontwikkelingen op deze vlakken op de rol. Het circus biedt uitgelezen mogelijkheden om deze ontwikkelingen te verzorgen en stimuleren met een veelheid aan lichaamswaarnemingen en bewegingsverlopen.

○ Constitutie harmonisering

Waar de incarnatie in grote lijnen volgens bepaalde universele wetmatigheden verloopt, ligt dat bij de constitutie heel anders. Ieder mens neemt een eigen 'kleuring' in het leven mee. Het bepaalt in hoge mate de persoonlijkheid en leeft zich uit in vele diverse aspecten, o.a.:

▪ Levensprocessen:

- Ademhaling;
- Verwarming
- Voeding
- Afzondering / uitscheiding
- Behoud
- Groei
- Reproductie

Deze levensprocessen werken bij ieder mens in een unieke constellatie. We zien hier in een andere vorm de

levensvoorwaarden weer terug. Ook deze levensprocessen zijn niet alleen op het fysieke vlak te herkennen, maar ook op het mentale vlak. Iedereen heeft een eigen intensiteit, kwaliteit, ritme en verhouding in deze processen. Richting de extremen en wanneer de verhoudingen te ver uiteen lopen, beweegt de mens zich van een gezonde constitutie weg naar een ziekte. Met de persoonlijke constitutie zijn ook de talenten en eenzijdigheden van de mens gegeven.

In de opzet van het circus wordt harmoniserend op de levensprocessen ingewerkt en kan de constitutie van de mens in het gezonde gebied blijven.

• Temperamenten

Samenhangend met de constitutie brengt de mens ook zijn eigen temperament mee. In het circus houden we rekening met de temperamenten en werken aan een harmonieuze invoeging van ieders temperament.

▪ Fantasie

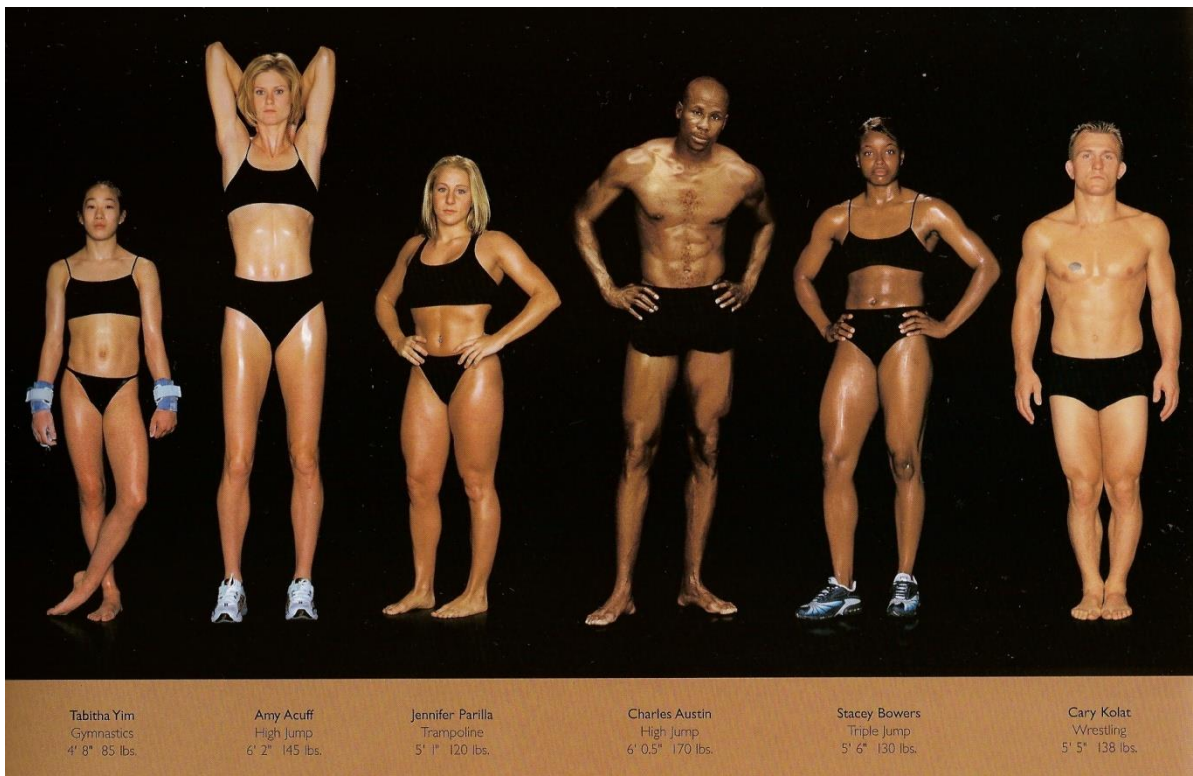
Ook de fantasie is persoonlijk bepaald. Fantasie is er in vele soorten en maten. Belangrijk is dat het inspirerend en verlevendigdend kan zijn en niet ontspoord. Het circus biedt een omgeving waarin de fantasie kan gedijen en zich als het ware van nature invoegt in een hoger vormend en richting gevend principe.

- **Lichaamsbouw**

In het circus zien wij de lichaamsbouw als resultaat van de krachtwerkingen die erop inwerken. Krachten van binnen, in de vorm van orgaanprocessen enz., en krachten van buiten, in de vorm van weerstanden en invloeden. Een gewichtsheffer laat andere krachten door zijn lichaam vloeien dan een marathon loper. Daarmee is ook hun lichaamsbouw anders. En omgekeerd is een bepaalde lichaamsbouw gunstig voor bepaalde activiteiten.

Met het circus streven we naar de harmonieuze complete mens. De activiteiten zijn zo divers dat er voor iedere lichaamsbouw een aansluiting te vinden is en talenten zich kunnen uitvormen. Daarnaast biedt juist de veelzijdigheid van de circuskunsten de mogelijkheid om eenzijdigheden in lichaamsbouw te overwinnen.

- **Hygiëne en leefstijl**

Een vogel heeft een andere leefstijl dan een koe. Dat is zo vanwege de aard van het beestje. Zo is ook voor ieder mens een andere leefstijl, een ander diëet, een wezenlijke noodzakelijkheid. Ieder mens heeft andere behoeften op andere momenten in andere intensiteiten. Binnen het circus werken we aan de bij het individu passende leefstijl en houden we rekening met wat een ieder nodig heeft. We spreken dan niet over oppervlakkige behoeften die in wezen niets anders dan

begeerten zijn, maar over diepe behoeften die, vaak onbewust, noodzakelijkheden vormen.

Ook de hygiënische aspecten worden vanuit dit perspectief benaderd binnen het circus.

- Gezondheid

De gezondheid kan gezien worden als een resultaat van de wisselwerking tussen dat wat de behoefte vanuit noodzakelijkheid is en dat wat als vervulling beschikbaar is. Als de behoefte niet vervuld wordt, ontstaat ziekte. Maar ook als de mens gevuld wordt met waar geen behoefte aan is, ontstaat ziekte. De leerstof en setting van het circus zijn erop gericht om de juiste behoefte wakker te roepen en de juiste vervulling beschikbaar te stellen.

- Ontwikkeling van de lagere zintuigen:

- Levenszin
- Evenwichtszin
- Eigen bewegingszin
- Tastzin
- Warmtezín

Deze zintuigen worden door de circuskunsten en alles er omheen in een optimale vorm aangesproken en krijgen de kans zich naar het volledige potentieel te ontwikkelen. Zij vormen vanuit hun activiteit als zintuig de basis voor zeer diepe gevoelens van vertrouwen,

zekerheid en geborgenheid in de ziel en voor de algemene levensstemming. Tevens zijn ze de basis voor kunstzinnig gevoel en morele intuïtie en ook de intelligentie.

- Kern-principes:

Voor de opzet van het circus gelden vanuit het aspect van het thuis komen in het lichaam de volgende kernprincipes:

- Voorbeeld; 'Een goed voorbeeld doet goed navolgen', is het devies. Het circus streeft ernaar mensen samen te brengen, als voorbeeld voor de kinderen, die nastrevenswaardig zijn. Vandaar dat we veel nadruk leggen op de ontwikkeling en scholing van de docenten zelf.
- Ontwikkelingsstof; De leerstof wordt gericht op de ontwikkeling van de kinderen. Het gaat dus niet zozeer om het leren van het eenwiel fietsen op zichzelf, maar om de kwaliteiten en potenties die de kinderen ontwikkelen wanneer ze op een eenwiel fietsen. Het eenwiel fietsen wordt middel en is geen doel. Althans niet vanuit het oogpunt van de leraren. Voor de kinderen ligt dat natuurlijk anders.
- Individuele ondersteuning; Omdat iedereen uniek is en de huidige samenleving een harmonieuze ontwikkeling nagenoeg voor iedereen onmogelijk maakt, zal een individuele ondersteuning van groot belang zijn. Vandaar dat we binnen het circus een breed programma aan activiteiten aanbieden waarbinnen de individuele ondersteuning uitgewerkt kan worden. Ook onderzoeken we regelmatig waar het kind staat in zijn ontwikkeling zodat we kunnen inschatten wat nodig is en we de activiteiten daarop aan kunnen passen.
- Individuele programma's; Ook in de vorm van individuele programma's kan de individuele ondersteuning aangeboden worden. Dit wanneer de groepslessen niet voldoende zijn voor het desbetreffende kind of er vanwege deelname aan de masterclasses hogere eisen gesteld worden aan de ondersteuning.
- Integratie overige afdelingen voor compleet programma; We willen de circusactiviteiten integreren met de overige afdelingen van het Novalis Instituut en inbedden in bijvoorbeeld het Emergio-project om een voor ieder compleet passend programma aan te kunnen bieden.

2: Lichaam als poort naar de wereld

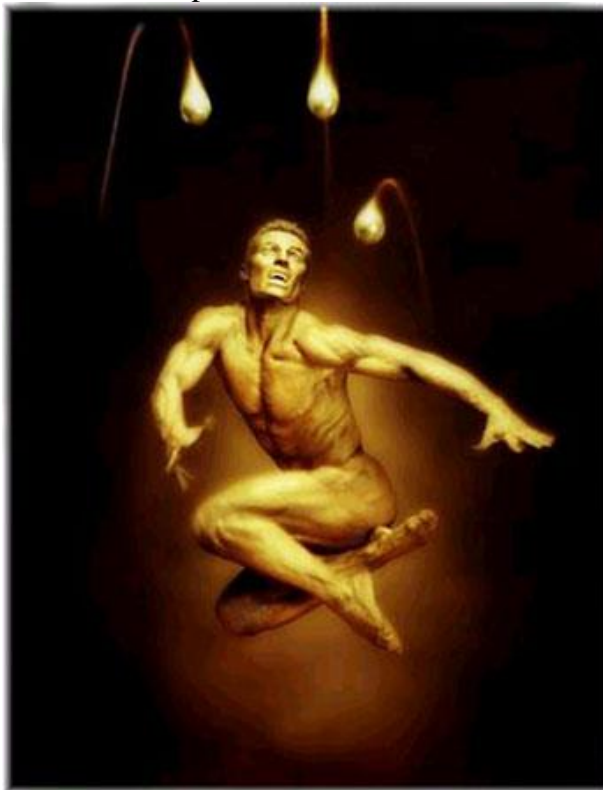
Was het eerste punt nog in eerste instantie gericht op de binnenwereld van de mens, 'het eigene', bij dit tweede punt gaat het juist om de buitenwereld, 'het andere'. Hoe beter de mens de buitenwereld waar kan nemen, hoe meer hij leert, hoe beter hij zich daarop af kan stemmen en hoe beter hij zijn weg in de buitenwereld kan vinden. Voor de mens zijn de zintuigen de poorten naar de wereld. Alles van buiten en zelfs alles vanuit zijn lichaam wordt de mens gewaar d.m.v. de zintuigen. Waar de mens geen zintuig voor heeft of wat het zintuig niet waar kan nemen, bestaat in wezen niet voor de mens. Daarentegen moeten de zintuigen wel degelijk poorten blijven. Ze mogen geen gaten in de muur zijn waardoor alle indrukken onbeperkt en ongewild naar binnen kunnen. De mens moet zich ook af kunnen grenzen voor indrukken. En natuurlijk is het een eerste vereiste dat de binnenwereld, de incarnatie, op orde is en de indrukken ook op kan nemen, zoals bij punt 1 besproken is. In het circus is dit alles uitgewerkt in de vorm van leerstof en setting in dienst van de zintuig ontwikkeling:

- Balans; Dit komt aan bod bij alle circuskunsten en alle activiteiten er omheen. Het gaat immers altijd om het vinden van de juiste balans ten opzichte van het materiaal waarmee gewerkt wordt. Of dat nu jongleerballetjes zijn of het eigen lichaam, steeds gaat het om de juiste maat en het bewust sturen daarvan. In wezen wordt hierbij alles uit de buitenwereld gewogen en afgewogen naar de mens en het (bewegings)idee van die mens.
- Tastzin; De tastzin vormt het besef tussen 'ik' en 'wereld'. Het is van essentieel belang voor de ik-ontwikkeling van de mens. Voor de gemoedsrust vormt dit zintuig de absolute basis. Dit zintuig geeft als het ware de informatie over de bestaansgrond. In het circus wordt dit zintuig veelvuldig en divers aangesproken. Niet alleen de handen tasten naar de jongleer attributen, maar ook de voeten naar de staalraad bij het koorddansen. En bij de akrobatiek wordt het hele lichaam een tastorgaan.
- Warmte; Dit element kwam al bij de levensvoorwaarden en levensprocessen aan bod en het zintuig dat daarmee samen hangt is een van de meest belangrijke zintuigen van de mens. Binnen de activiteiten van het circus wordt niet alleen de fysieke warmte opgewekt bij de beweging, ook de zielewarmte wordt opgewekt. Hierdoor kan het zintuig voor de warmte zich optimaal ontwikkelen en de mens de waardevolle informatie mededelen over de warmte in de omgeving, het eigen lichaam en de ziel.
- Ogen en oren; Deze zintuigen worden over het algemeen ook in het overige leven veelvuldig aangesproken, maar vaak is het discutabel of het op een gezonde en heel makende manier gebeurt. Immers een mens kan voor de beeldbuis het beeld zien van een koud poollandschap terwijl de warmtezin de behagelijke warmte in de woonkamer voelt. Daar wordt de informatie van twee zintuigen met elkaar in conflict gebracht en dat werkt uiteraard niet heel makend. Binnen het circus – met uitzondering van de goochelarij - is de

waarneming van ogen en oren altijd gekoppeld aan werkelijke bewegingen en geheel in overeenstemming met de waarnemingen van de overige zintuigen. Vandaar dat we ook belang hechten aan het zelf muziek maken en live muziek.

- Smaak en reuk; Hoewel we deze zintuigen in het circus niet direct in het fysieke oefenend aanspreken, gebeurt dat wel in het mentale. Acts, decor, kostuums en inrichting worden 'smaakvol' vormgegeven. Aan de intenties van de betrokkenen mag geen 'luchtje' zitten. Op het fysieke vlak wordt smaak en reuk in het circus verzorgd door het aanbieden van 'eerlijk' voedsel en het gebruik van natuurmaterialen o.a. bij het knutselen. Indien we naast de gebruikelijke circuskunsten ook gaan werken met dierendressuur en voltigieren op paarden zal het reukaspect in het circus een extra dimensie krijgen.
- Denken-voelen-willen; Voor het pure waarnemen geldt in principe dat hoe beter het zintuig ontwikkeld is hoe meer er waargenomen kan worden. Echter dat wat waargenomen wordt, wordt pas op zeer mysterieuze wijze in de mens zelf tot echte waarneming. Het oog ontvangt slechts licht als golffrequenties, het kan slechts een beperkt bereik aan frequenties waarnemen, maar dat de mens een bepaalde frequentie als een bepaalde kleur waarneemt ligt niet in het oog als fysiek waarnemingsorgaan besloten. Zelfs niet in de hersenen. Ergens ontmoet de mens het wezenlijke van de kleur en neemt die waar. Dit ontmoeten van het wezenlijke van alle waarnemingen vindt in het circus oneindig divers en veelvuldig plaats zodat vanuit het waarnemen zich de begrippen en het denken optimaal kunnen vormen. Geleerd wordt de buitenwereld in de binnenwereld te spiegelen en er een verhouding toe te vinden. Die verhouding tot het beeld brengt die binnenwereld voor de mens pas tot leven. Centraal stellen we in het circus dit 'beleven'. En vanuit dit beleven ontstaat een denken, voelen en willen. Het willen richt zich uiteindelijk naar de buitenwereld. En daarmee komen we tot het derde punt.

3: Lichaam als 'gereedschap' en 'kunstwerk'

In de mens leeft vanalles. Dingen die hij zelf tot leven heeft gewekt, dingen die hij meedraagt, dingen die opborrelen uit orgaanprocessen en hormoonwerkingen, dingen die hem toegevallen of ingegeven zijn, indrukken van waarnemingen, ideeën, gevoelens, wilsbesluiten. Wanneer het lichaam tot een geschikt gereedschap is gevormd, kan de mens zijn wilsbesluiten optimaal uitvoeren. De mens wordt dan niet geremd door 'onmogelijkheden' van het lichaam. Dat wat hij wil, kan hij. Dat maakt de mens vrij en zelfverzekerd. Door zijn lichaam tot levend kunstwerk te ontwikkelen, kan hij optimaal expressie geven aan wat in hem leeft. De mens krijgt dan een transparantie wat men schoonheid kan noemen.

In het circus wordt dit punt uitgewerkt middels leerstof en setting in dienst van vaardigheden en expressie:

- Handvaardigheid; Naast de handvaardigheid in de circuskunsten zelf, zoals bijvoorbeeld het jongleren of bij de chinese bordjes, speelt ook het handwerken aan circusmaterialen een belangrijke rol. Dit om de expressiemogelijkheden te verbreden naar een terrein dat ook buiten het circus om van grote waarde is. De kinderen werken aan eigen jongleermaterialen, decor voor voorstellingen en later ook kostuums. Ze helpen mee met het repareren en fabriceren van grotere circusattributen en zo mogelijk ook de circuswagens. Dit facet leidt uiteindelijk tot kinderen die competent en zelfredzaam zijn. En een mens die competent en zelfredzaam is staat sterk in zijn schoenen, kent geen grote angst, weet problemen te overwinnen en vragen op te lossen.

- Lichaams coördinatie; Weinig activiteiten zullen de diversiteit en variatie op dit gebied kennen zoals dat binnen de circuskunsten het geval is. Aangevuld met kunstzinnige en ambachtelijke activiteiten ontstaat er in de circussetting een omgeving waar niets aan kan tippen waar het de ontwikkeling van de lichaams coördinatie betreft.

Hoewel men het zich vaak niet realiseert, leert men door het hanteren van zijn lichaam en de objecten uit de omgeving de hele wereld met al haar wetmatigheden en kenmerken al kennen. Een kind dat leert jongleren, leert de theorie van de kogelbaan veel omvattender dan ooit door een natuurkundeleraar in een natuurkundeles uitgelegd kan worden. Het kind heeft het in de vingers, heeft het beleefd, heeft het eigen gemaakt. Wanneer dan later de theorie besproken wordt op school, weet het kind beter waar het over gaat dan een kind dat niet kan jongleren. Maar ook de rekenbewerkingen en feitelijk alle denkbewegingen blijken hun basis in de lichamelijke beweging te hebben. Modern hersenonderzoek toont dat aan. De stelling dat 'het hoofd niet verder komt dan de benen het brengen en niet handiger wordt dan de handen zijn' geeft de grote waarde van de

circuskunsten aan voor ook de cognitieve ontwikkeling.

- Diversiteit; Dit aspect is eigenlijk zo verweven met het circus dat een verdere uitwerking niet nodig is. Van clown tot koorddanser, van goochelaar tot dompteur. En met het Nouvo Cirque komen ook alternatieve bewegingskunsten de circustent binnen. Het bereik is zo groot als de wereld. Het circus is de wereld in het klein.
- Nevenactiviteiten; Deze vormen een fantastische aanvulling op de circuskunsten. Immers de circuskunsten zijn slechts een aspect van het circus en dus ook van het (circus)leven. Door ook de andere aspecten van het circusleven te integreren ontstaat een compleet aanbod. Een kleine wereld waarin de kinderen midden in het leven zelf kunnen leren. In het echt, in het groot en toch beschermd en behoed. Te denken valt aan voedselbereiding, techniek, multimedia, enz.
- Workshops; Hier kunnen accenten worden gelegd en kunnen kwaliteiten die (nog) niet voldoende in het circus aanwezig zijn, instromen. Gastdocenten en speciale circuskunsten kunnen zo het circus en de kinderen verrijken.
- Compleet programma; Het complete programma biedt de optimale omstandigheden voor de ontwikkeling tot complete mensen.
- Optredens; Met de optredens worden weer andere aspecten geoefend. Er wordt een doel gesteld, een route uitgestippeld, verantwoordelijkheden afgemeten, tegenslagen geïncasseerd en als het goed is ook de lof geogst.

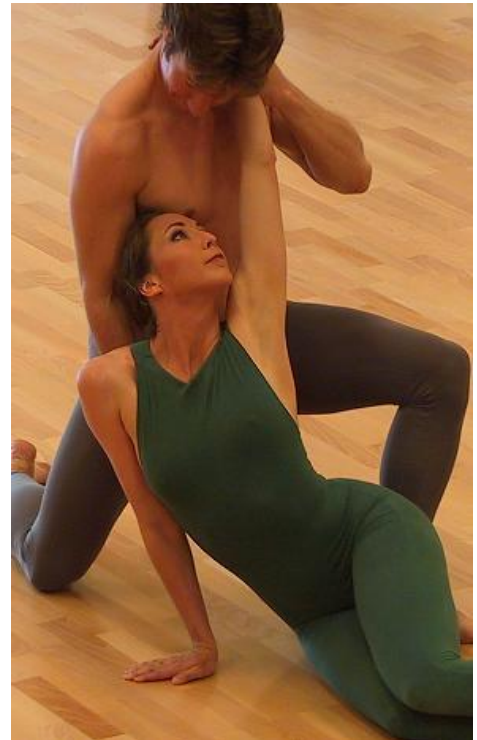

- Houdingsscholing; Uitgaande van het principe dat de vorm bepaald wordt door het vormende proces, de werkende krachten, kunnen we stellen dat de

houding van de mens ook bepaald wordt door de innerlijke processen. We kennen dan ook allemaal de uitdrukkingen in de taal die daarop wijzen, bijvoorbeeld 'laat je hoofd niet hangen'. De circusleerstof en setting is geheel gericht op versterking van de innerlijke houding en oprichting en is daarmee een houdingsscholing van binnenuit. En vanuit het principe 'goed voorbeeld doet goed volgen' zullen de artiesten met een goede houding een prachtig voorbeeld zijn voor anderen. Andere kinderen en toeschouwers. Men is dan als mens een kunstwerk op zichzelf waarvan de beschouwers kunnen genieten en leren.

- Lichaamsbouw; Zoals al bij de constitutie besproken is de diversiteit van de circusactiviteiten al een belangrijke ondersteuning voor een harmonische lichaamsbouw indien de frequentie van de activiteiten hoog genoeg is. Ook hier wordt men als circusartiest tot levend kunstwerk van grote schoonheid, zelfs nog voordat men een mooie circus-truc of act laat zien.
- Esthetiek; Kunstzinnigheid doorstroomt het hele circus en vormt zo de drager voor de esthetische ontwikkeling. Kinderen oefenen in de kunstzinnigheid het esthetische gevoel. Ze leren, door te beleven, dat het niet gaat om enige vorm van absolute schoonheid, maar dat esthetiek altijd te maken heeft met verhoudingen van het een tot het ander. Het is in die zin ook een sociaal begrip. In het circus wordt schoonheid begrepen als zijnde de mate waarin iets rein is en het wezenlijke, dat wat binnenin leeft, tot uitdrukking laat komen in harmonie met de omgeving.

In de vormgeving en entourage van het circus komt dit aspect terug. Mooie circuszaal, mooie decors, mooie kostuums, mooie affiches, mooie acts en mooie artiesten.

4: Individualisatie

Met het ontwikkelen van de incarnatie, zintuigen en vaardigheden - de binnenwereld, indruk van de buitenwereld en het hanteren daarvan – is reeds de basis gelegd voor de individualisatie. In het circus wordt dat voortgezet door middel van leerstof en didactiek in dienst van individuele ontwikkeling. Zo biedt het circus ontwikkelingsmogelijkheden door:

- Individuele keuze mogelijkheden; Binnen de circuslessen worden momenten ingebouwd met ruimte voor individuele keuze. Voor de kinderen van 14 jaar en ouder wordt dit nog meer geïntensiveerd.
- Specialisaties; Vanaf 14 jaar kunnen de kinderen zich in enige mate gaan specialiseren. Dit met mate om eenzijdigheden te voorkomen, of juist als middel om eenzijdigheden te overwinnen.
- Eigen inbreng; Ook biedt het circus volop ruimte voor gepaste eigen inbreng. Dat kan zijn in de vormgeving van de act, het ontwerp van het eigen kostuum, maar ook in breder verband van het circus, bijvoorbeeld door het geven van workshops of lesdelen.
- Individuele ondersteuning; Dit blijft volgens ons in deze roerige tijden in een samenleving vol negatieve invloeden en gebrek aan ontwikkelingsmogelijkheden een belangrijk aspect. Daar willen we vanuit het circus dan ook ruim aandacht aan besteden.
- Integratie overige afdelingen (inbedding) van het Novalis Instituut; Deze integratie geeft de mogelijkheid om nog beter de individualiteit te begeleiden doordat ook mogelijkheden die het circus zelf niet biedt hiermee binnen bereik komen.
- Hygiëne en levensstijl; Ook voor het aspect van de individualisatie zijn adviezen op het gebied van hygiëne en leefstijl van belang. Een mens kan pas een gefundeerde individuele keuze maken als er keuze mogelijkheid is, dat wil zeggen als er een alternatief bekend en doorleefd is.
- Zelfkennis; Vanuit het thuis komen in het lichaam, de ontwikkeling van de zintuigen en het beleven van de wereld, komt de mens tot zelfkennis. Het circus draagt al deze aspecten in iedere vezel.
- Biografie; In het circus zijn de ontmoetingsmomenten mede bedoeld om in de gedeelde biografie ontwikkeling te brengen. Daarnaast tasten de docenten steeds weer af of de biografie van de kinderen en het circus nog bij elkaar horen, wat er nodig is, wat overbodig. Met de individuele ondersteuning kunnen ook biografische aspecten meegenomen worden. Maar het belangrijkste is toch op dit vlak de veelvuldige ontmoeting en het medeleven van de verschillende mensen in het circus.
- Deugden; Deze vormen al van oudsher een ontwikkelingspad voor een harmonieuze complete individualiteit aangezien de verschillende deugden elkaar in evenwicht houden. In het circus streven we ernaar deze deugden ook hoog te houden en te oefenen.

5: Socialisatie

Juist in een brede circussetting zijn de ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van de socialisatie enorm. De volgende leerstof en settingen zijn zeer werkzaam voor de socialisatie:

- Nevenactiviteiten; Vooral door het beleven van de waarde van het samen met anderen oefenen en zijn. Maar ook door het leren waarderen van de rijkheid van het leven in alle verschijningsvormen en het beleven van plezier aan anderen en de eigen rol in het geheel. Gezamenlijk bouwen aan iets dat een essentiële rol gaat spelen voor het grote geheel van de gemeenschap. Elkaar nog beter leren ondersteunen door nieuwe vaardigheden te ontwikkelen.
- Groepswork; Een meer directe vorm van socialisatie is niet mogelijk. In het directe contact wordt het meest intensief geleerd hoe men zich tot de anderen verhouden kan en wil.
- Taken; In het circus krijgen de kinderen allemaal taken die bij hun ontwikkelingsfase en persoonlijke ontwikkeling passen. Het kan variëren van het klaar zetten van drinkbekers in de kantine tot het ‘poetsen van de tanden van de tijgers’. Hiermee ontwikkelen de kinderen inzicht in de werkingen achter de lessen zelf, ontwikkelen respect voor het werk dat anderen doen en krijgen een verantwoordelijkheidsgevoel dat past bij hun ontwikkeling. Vanaf 14 jaar gaan de kinderen over naar de gezellen-groepen van het circus en intensiveert hun takenpakket binnen het circus zich. Vooral waar het vanuit de noodzakelijkheid voor het circus als een vrijwillig opgenomen plicht gezien gaat worden en waar het gaat om groepsactiviteiten met grote diversiteit werkt dat zeer diep op de socialisatie door.
- Circussetting; Het circus als fenomeen, is eigenlijk socialisatie in optima forma. Het historische circusleven bestond immers voor het grootste gedeelte uit aanpassen aan de omstandigheden. Men moest het doen met wat het lot bij elkaar bracht en daar vanuit eigen kracht het beste van maken met en voor elkaar. Men was op elkaar aangewezen en kon op elkaar steunen als dat nodig was.
- Festivals; zijn een fantastische happening waarbij de kinderen vele anderen kunnen ontmoeten. In de ontmoeting met andere mensen, met andere omstandigheden, met andere ideeën, begrippen en gevoelens en door het meeleven en samenzijn met anderen, ontstaat een rijk oefenveld voor de socialisatie.
- Pauze / ontmoetingen; hier is ruimte voor spontane ontwikkeling, toevalligheden en het (mee)beleven van de ander en om daar een vrije verhouding toe te ontwikkelen. Het leven van alle dag stroomt hier het circus binnen, kan daar gedeeld of aan de kapstok gehangen worden. Sommige

dingen zijn kiemen voor in de circuslessen. Voor het overige kunnen de kinderen de reacties van de anderen verzamelen en als ideeën en handelingsopties mee terug nemen.

- Samenleven; Tijdens het voor enige langere tijd samenleven onder verschillende omstandigheden, leert men zichzelf en de anderen goed kennen. De reacties vanuit gewoonte kunnen niet overal meer

een antwoord op geven, men kan bepaalde situaties niet meer ontlopen / ontvluchten, de gewende beschutting ontbreekt en gevoelens stapelen zich makkelijk op. Men moet meer in het moment origineel handelen en de spanning, tussen dicht bij zichzelf blijven en toch ook de ander kunnen invoelen, leren uithouden, nieuw houvast vinden. Het samenleven vormt de hogeschool voor de socialisatie, zeker wanneer de omstandigheden veel wisselen. Binnen het circus kiezen we daarom voor langere trainingen en meer frequentie in de week. Aangevuld met circusdagen, festival-weekenden en circuskampen. Hierbij uiteraard het sociale proces intensief begeleidend.

- Gemeenschapsvorming; Hier streven we ernaar dat in de spiegel van de zielen van de kinderen en andere betrokkenen zich een beeld opbouwt van de hele circusgemeenschap en dat in die circusgemeenschap de individuele zielenkracht van de kinderen en betrokkenen leeft. Iedereen moet tot zijn recht komen

maar tegelijkertijd ook het wel en wee van de gemeenschap in het hart dragen en er een bijdrage aan willen geven.

- Betrokkenheid; Alleen wanneer de mens zich betrokken voelt, kan hij actief en gepassioneerd zich invoegen en sociaal handelen. Alleen wanneer men zich betrokken voelt stelt men zich open en komt men tot leren. Vanuit betrokkenheid kan men komen tot 'aandacht voor', kan men liefde ontwikkelen voor en kan men zelfs komen tot een 'offer' voor. Vandaar dat we binnen de opzet van het circus de betrokkenheid op een centrale plek stellen.
- Toewijding; Ontwikkeling vraagt toewijding. Het circus draagt die waarheid als grondprincipe bij zich. Juist omdat de circusartiest meer toegewijd is aan zijn circuskunst bereikt hij een ontwikkelingsniveau dat anderen niet bereiken. Hij kan iets wat anderen niet kunnen vooral en vooreerst omdat hij doorgegaan is waar anderen zijn afgehaakt. En zo vormt hij een voorbeeld van wat de toegewijde mens vermag te bereiken.

Ook gemeenschapsvorming vraagt toewijding. Liefde is een werkwoord, waar het de hogere vorm betreft. Vanuit de vrije wil tot liefde voor de medemens komen, voor de wereldontwikkeling als geheel, vraagt toewijding. Het kan vanuit het wezen van de vrijheid niet vanzelf gaan. Het is zwemmen tegen de stroom in. Immers laten we de dingen aan zichzelf over, dan vergaan ze. Zelf de berg slijt uiteindelijk af tot een vlakke. Alles wat men niet verzorgt, dat verkrot en verval.

- Wereldbeeld; Socialisatie wordt onmogelijk met een asociaal wereldbeeld. Binnen het circus presenteren we een sociaal wereldbeeld. Dat wil zeggen een wereldbeeld waarin de mens een plek en taak heeft als wezen in ontwikkeling en medescheppend in de ontwikkeling van de wereld.
- Moraliteit; Samenhangend met het wereldbeeld en mensbeeld, de kunstzinnige stroom en de individualisatie, kan dan ook de moraliteit tot ontwikkeling komen als 'autoriteit van binnenuit'. Binnen het circus reiken we beelden en voorbeelden, maar vooral activiteiten en standpunten aan die de ontwikkeling van moraliteit ondersteunen en oefenmateriaal opleveren.

6: Hogere octaaf;

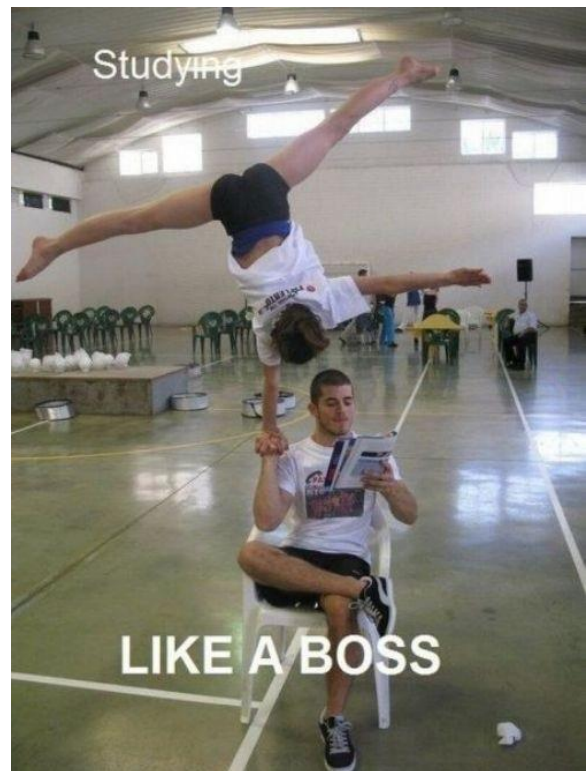
Ook voor meesterschap is toewijding essentieel. Eigenlijk moeten alle voorgenoemde punten tot op een hoog niveau vervolmaakt zijn om de juiste basis te hebben en ze naar een hoger plan te kunnen brengen. Men moet zo thuis zijn in het lichaam dat men daar niet veel werk meer hoeft te verrichten en zijn energie op een ander vlak in kan zetten. Men moet zintuigen zo geschoold hebben dat ze een zuiver beeld van de wereld en de mens zelf geven. Ze moeten bewust kunnen filteren wat niet gewenst is. Men moet het lichaam als levend werktuig zeer vaardig kunnen hanteren om dat te kunnen scheppen wat men in de wereld volbrengen wil. De krachten die door het lichaam stromen moeten bewust en actief gekozen en gestuurd worden zodat men het lichaam daarmee kan vormen als levend kunstwerk dat de hogere mens uitstraalt.

De biografie moet men actief ter hand nemen. Knopen ontwarren, zware thema's doorlichten, scheve zaken herstellen en bewust vorm geven aan hoe men wil zijn als mens. Men moet vanuit de eigen ikkracht een geheel worden. In~dividu in de betekenis van ondeelbaar.

Wanneer men dan ook in het proces van socialisatie zich aan de andere mensen voldoende gespiegeld heeft om de wereld, de medemens en zichzelf op diepe wijze te leren kennen, kan men zich tot levenskunstenaar vormen. Men bereikt meesterschap over zichzelf en kan als levenskunstenaar mede scheppend de wereld mooier maken.

Het circus biedt de mogelijkheid tot leerstof en setting gericht op meesterschap en 'levenskunst':

- Hoog niveau; De ontwikkelingsweg tot een hoog niveau in de circuskunsten is tegelijk een ontwikkelingsweg tot meesterschap. De incarnatie wordt intensief ondersteund, zintuigen zeer verfijnd geschoold. Het lichaam wordt tot in de perfectie beheerst en wordt een levend kunstwerk van grote schoonheid. Men komt de hele biografie op intensieve wijze in de circuskunsten tegen doordat men zo intensief in het leven staat. Het sociale proces binnen het circus geeft optimale spiegeling zodat men de balk uit zijn oog kan verwijderen en daarna kan helpen de splinter in het oog van de ander te vinden. Men bereikt meesterschap over zichzelf en kan als dat de eigen keuze is met topacts de wereld mooier maken.
- Hoge eisen; Bij die weg naar meesterschap en levenskunst, naar circuskunsten op hoog niveau horen ook hoge eisen. Voor de kinderen en jongeren worden die vanuit het circus aangegeven. De volwassene zal die zelf moeten formuleren en verkiezen. Alleen door de grens steeds te verleggen komt men verder. Het verblijven in de comfort-zone brengt geen vooruitgang.
- Intensief; Een hoog niveau en hoge eisen zijn alleen haalbaar als er intensief gewerkt wordt. Men moet conditie opbouwen, nieuwe vaardigheden oefenen, behouden en verzorgen wat men heeft en dat alles in een goede verhouding in zichzelf verenigen. Eigen maken. Inbouwen. Men moet het worden, in de zin van dat de energie die men door zich heen laat stromen vormend op de mens uitwerkt. Hoe intensiever de energie en hoe frequenter en langer (uiteraard met mate) de

energie werkzaam is, hoe meer en voorspoediger men erdoor gevormd wordt.

- Masterclasses; Een intensieve vorm in het circus voor dit punt vormen de masterclasses. Voor deze speciale trainingen op hoog niveau liggen de doelen en de lat op een hoog niveau. Instap voor deelnemers is alleen mogelijk als echt meesterschap wordt nagestreeft.

- Doorgroei mogelijkheden; Het circus biedt volop doorgroei mogelijkheden ook buiten de circuskunsten zelf. Er is een veelheid aan ondersteunende taken die tot volwaardig werk zijn uit te bouwen. Ook een carrière in het lesgeven behoort tot de mogelijkheden. Verder zijn de vaardigheden die in het circus zijn opgedaan een bron van onschatbare waarde ook in ieder andere setting die later in het leven gekozen wordt. Men is immers meester over zichzelf geworden en kan als levenskunstenaar het leven actief vormgeven.
- Jeugd-seminars; Voor de jeugd-gezellen is het mogelijk om een waardevolle ondersteuning van hun groei en ontwikkeling te krijgen binnen een jeugd-seminar. Hierin kan intensief en diepgaand gewerkt worden aan levensvraagstukken en persoonlijke vraagstukken in een setting ook met jeugd en leraren van buiten het circus.

- Mensbeeld; Essentieel voor de ontwikkeling tot meesterschap en levenskunst is een bij de mens passend mensbeeld die de mogelijkheid tot meesterschap in zich draagt. Een wereldbeeld waar kracht voor onderweg uit te putten is op de momenten dat het moeilijk is. En die momenten zullen er zeker zijn.

- Spiritualiteit en religie; Omdat het op de hogere octaaf van de socialisatie heel belangrijk wordt de wereldbeelden van andere mensen, de geschiedenis van andere culturen en het wezen van de mens te begrijpen zullen ook spirituele en religieuze thema's uitgewisseld worden. Een ieder kan daar dan in vrijheid een eigen verbinding uit halen. De thema's kunnen bijvoorbeeld in een verhaal, als werkthema voor lessen of als thema's voor voorstellingen uitgewerkt worden.

- Volop in het leven; We willen met het circus midden in het leven staan en niet alleen voor ons zelf met circus bezig zijn. Er moet een vruchtbare wisselwerking zijn met de samenleving om het circus heen. Vandaar dat we hopen het circus in te kunnen bedden in een breed coöperatief initiatief. In ieder geval kunnen voorstellingen voor zorginstellingen, optredens en instuiven op

braderiën en markten, kinderfeestjes en eigen producties voor in het theater of circus de schenkende kant vormen, waarbij de meester-artiesten de toeschouwers

kunnen inspireren en motiveren tot verdere ontwikkeling. We hopen dan op draagvlak en ondersteuning vanuit die samenleving zodat daar een deel van de financiering te verkrijgen is waarmee de intensieve trainingen gestalte kunnen krijgen.

- Tournee; Een tournee met een eigen productie, eigen circuswagens en een eigen circustent zou natuurlijk het circus helemaal compleet maken.

Verder:

Samenhangend met de bovengenoemde ontwikkelingsweg zien we de vormgeving van de volgende punten als van groot belang:

- Nevenactiviteiten
- Workshops
- Circuszaal
- Inbedding

Nevenactiviteiten:

Om de ontwikkelingsweg breder en het circus rijker te maken voor de kinderen, zien we nevenactiviteiten als belangrijke aanvulling. Deels zullen ze met de lessen vervlochten worden. Deels ook als aparte activiteiten vorm krijgen, al dan niet in wisselwerking met activiteiten buiten het circus om. We zien met name waarde in de volgende nevenactiviteiten:

- Muziek en zang;
Muziek heeft een belangrijke vormende werking op vele gebieden. Belangrijke menselijke waarden zoals 'maat houden', 'zijn eigen lied blijven zingen', 'luisteren naar anderen en naar zichzelf', 'harmonie', enzovoort zijn basiselementen in muziek en zang en laten zich daar ook prachtig mee oefenen. Binnen het circus kunnen we de muziek en zang vervolgens ook zinvol inzetten in het circusorkest en musical achtige voorstellingen. Zo krijgt de muziek als nevenactiviteit een dubbele waarde. Als onderdelen voor de muziek en zang zien wij een grote rol weggelegd voor:
 - i. Gypsy Academy; Wij willen heel graag komen tot een samenwerking met de Gypsy Academy van de heer Martin Schaefer en mevrouw Stieneke Voorhoeve-Poot. Deze muziek docenten kunnen uitstekend met zowel beginners als gevorderden tegelijk werken en sluiten wat betreft persoonlijkheid uitstekend aan bij ons circus.

- ii. Werbeckzang; De Werbeck-zangschool, ook wel de 'school van de stemonthulling' genoemd, is een zangschool die haar grondslag in de ontwikkelingsweg van de mens heeft en daarmee uitstekend aansluit bij het circus.
- iii. Circusmuziek; deze muziek mag natuurlijk niet ontbreken binnen het circus. En aangezien circusmuziek over het algemeen dicht aansluit bij

volksmuziek, dans en expressie vormt het een verrijking richting de

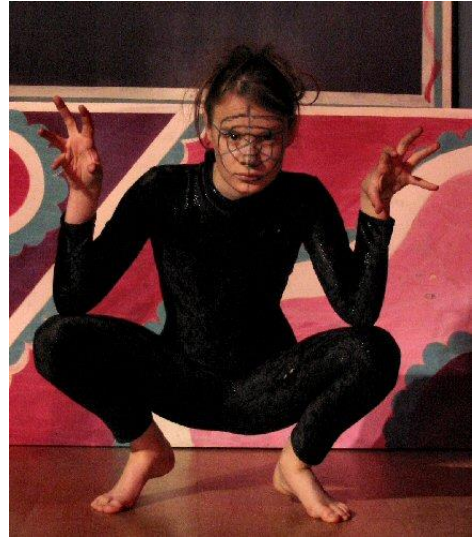
bewegingen van de circuskunsten.

- iv. Dichten; In dichten als vorm van expressie en creatief scheppen zien wij een grote waarde voor de ontwikkeling van de kinderen. Verder menen wij dat de geestesgrond van waaruit een gedicht ontstaat ook voor het maken van een mooie poëtische act van belang is.
 - v. Componeren; Componeren van muziek of van een act of voorstelling, zal ook wederom vanuit hetzelfde principe voort kunnen komen. Heeft de mens het vanuit de muziek eigen gemaakt, dan kan hij dat ook voor de act of voorstelling inzetten.
- Handwerken
Met het handwerken en de handvaardigheid oefenen we niet alleen zelfredzaamheid en vaardigheden op het fysieke vlak. De werking van deze ‘activiteiten’ voor de ontwikkeling van de mens is veel breder en dieper. En echt verrassend is dat natuurlijk niet wanneer we bedenken dat het feitelijk gaat om oer-bezigheden waarbij men werkt met oer-principes. In de ambachtelijke vormen is de hele mens erbij betrokken en zijn de bewegingen eerlijk, waar, transparant en logisch. Heel houdend en heel makend. In het klein komt men hier eigenlijk overal weer de hele wereld en de hele mens tegen.
In de circussetting zullen we hoofdzakelijk de activiteiten richten op het maken van:
 - i. Circusmaterialen
 - ii. Oefenmaterialen
 - iii. Tassen en etuis
 - iv. Kostuums
 - Handvaardigheid
Hier geldt hetzelfde als bij het handwerken. Het bewerken van hout, papier, metaal is weer een typische oer-bezigheid en een van de eerste mogelijkheden om scheppend in de wereld te staan. Men is als mens intensief betrokken bij het ontstaan van het object. Men verkrijgt zo inzicht in het waarom van vorm, materiaal en in de kwaliteiten. Het hoe wordt duidelijk beleefd. Er ontstaat respect ten opzichte van het materiaal en de mensen die materialen maken omdat men weet wat er bij komt kijken en welke investering aan tijd en energie ermee verbonden zijn. Het circus kan dankbaar de producten van de handvaardigheid in ontvangst nemen in de vorm van:
 - i. Circusmaterialen
 - ii. Attributen
 - iii. Decorbouw
 - iv. Techniek
 - Theater- en podiumkunsten;
Buiten de meer ‘sportieve’ circuskunsten laten ook de meer theatrale circuskunsten hun vormende werking op de kinderen niet onbetuigd. Vandaar dat we ook deze en andere theater- en podiumkunsten graag willen invoegen. Enerzijds als verrijking van het circusrepertoire, maar bovenal anderzijds als ontwikkelingsmogelijkheid voor de kinderen. Een aantal van deze kunsten zijn:

- i. Clownerie
 - ii. Ballonvouwen
 - iii. Goochelen
 - iv. Spraakvorming
 - v. Verhalen vertellen
 - vi. Poppenspel
 - vii. Schimmenspel
- Kunstzinnig:

Aangezien we het belang van een kunstzinnige stroom in het circus zien, willen we ook in de nevenactiviteiten veel ruimte inplannen voor onder andere:

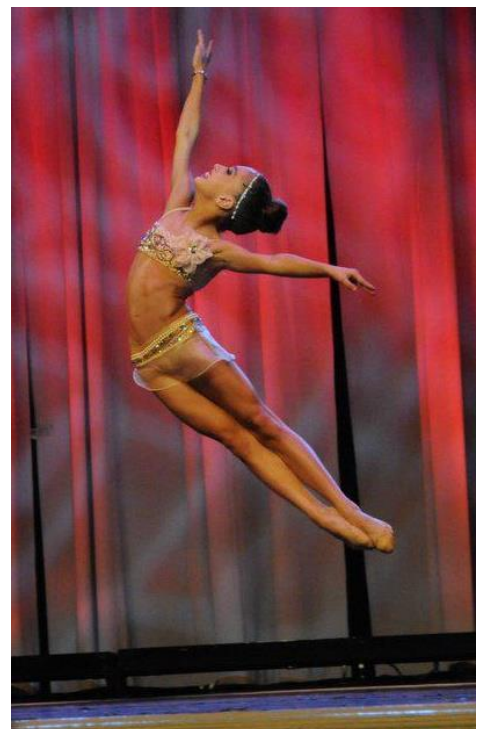
 - i. Tekenen en schilderen
 - ii. Boetseren / beeldhouwen
 - iii. Airbrush
 - iv. Mandala's
 - v. Schmink

- Dans;

Het is mogelijk om dans als een van de podiumkunsten te zien, maar omdat het een zeer divers en uitgebreid werkveld is, met vanuit de beweging veel raakvlakken met de circuskunsten vermelden we het hier apart. In de nevenactiviteiten zullen we ons richten op waardevolle scholingsmogelijkheden vanuit:

 - i. Ballet

ii. Volksdans

- iii. Tap
- iv. Euritmie
- v. Moderne dans

- Survival
Als nevenactiviteit lijkt 'survival' nogal ver van het moderne circus af te staan. Toch menen wij dat 'survival' in een setting van een circuskamp bijvoorbeeld, van grote waarde kan zijn voor de kinderen. Men kan immers enorm veel vertrouwen krijgen van het weten dat men zich in principe kan redden met wat er in de natuur voor handen is en door

het beheersen van de vaardigheden daartoe. Men wordt competent en zelfstandig op een zeer basaal niveau. Men ervaart ook de luxe van het moderne leven in het contrast veel intensiever.

- Bewegingskunsten:
Als bewegingskunsten met bijzondere waarde voor de ontwikkelingsweg zien wij onder andere:
 - i. Bothmergymnastiek; deze gymnastiek is volledig conform met en gericht op de ondersteuning van de ontwikkelingsfasen van de mens.
 - ii. Yoga
 - iii. Stokvechten /schermen
 - iv. Boogschieten
 - v. Atletiek
 - vi. Klimmen
 - vii. Zwemmen

- Multimedia:
Als ontwikkelingsstof zien wij het belang in dat de kinderen beleven hoe die nieuwe technieken werken. Wanneer de kinderen inzicht hebben in de werking en het proces, zijn de nieuwe technieken niet langer wezensvreemd en kunnen de kinderen er veel aan leren.
 - i. Foto
 - ii. Film
 - iii. Licht-techniek
 - iv. Geluid-techniek
 - v. Nieuwe media

- Ondersteunend;
Naast nevenactiviteiten gericht op het ontwikkelen van nieuwe competenties en vaardigheden is het ook van groot belang om voldoende aandacht te besteden aan rust en herstel. Er moet een ademende afwisseling zijn tussen inspanning en ontspanning. Tegenwoordig is heel vaak de inspanningskant veel prominenter dan de ontspanningskant. Vandaar dat we in de nevenactiviteiten ook gaan werken met ontspanningstechnieken en herstelondersteuning. De kinderen leren zo de waarde van rust en ontspanning en leren hoe ze hun hele wezen optimaal kunnen verzorgen

en kunnen laten herstellen van wat ze van het lichaam en de ziel vragen. Aangepast aan de leeftijd worden als nevenactiviteit onder andere opgenomen:

i. Massage:

- Ontspanningsmassage
- Shiatsu

- Sportmassage
- Kalari Chavutti Thirummal
- Inwijvingen

- ii. Pakkingen en wikkels
- iii. Meditatie en contemplatie
- iv. Koken, voedingsleer, leefstijl

• Filosofie:

Als voedsel voor de ziel en oefenstof voor de geest is ook dit aspect van belang voor de ontwikkelingsweg van de mens. Vandaar dat ook hier op aan de leeftijd aangepaste wijze aandacht aan wordt besteed in de vorm van nevenactiviteiten, o.a. in de vorm van:

- i. Fenomenologie; Het zuiver leren waarnemen.

- ii. Wereldbeeld
- iii. Levensvragen

- iv. Actualiteit; Steeds weer merken we dat veel kinderen gebukt gaan onder verschillende gebeurtenissen uit de actualiteit. Dan kan men de vraag stellen of we kinderen wel moeten belasten met problemen die we als volwassenen niet op kunnen lossen. Of we ze niet een verantwoordelijkheidsgevoel in de schoenen schuiven die wij zelf als volwassenen niet kunnen of willen dragen. In ieder geval werkt de actualiteit op deze manier storend op de ontwikkelingsweg van de kinderen en kunnen filosofische nevenactiviteiten hier helend ingezet worden.

Workshops:

- Zie hierboven bij nevenactiviteiten; De nevenactiviteiten kunnen ook als workshop aangeboden worden. Hierdoor kunnen interessante docenten van buiten het circus een verrijking geven of kan er op extra intensieve wijze met de activiteiten aan de slag gegaan worden.
- Uitwisselingen met andere jeugdcircussen; Dit vormt een waardevolle activiteit waarbij de kinderen kennis kunnen maken met een andere gemeenschap, andere locatie, andere gebruiken, andere groep, andere mensen.
- Gastdocenten / specialisatie workshops; Hiermee kunnen kwaliteiten binnengehaald worden die niet of niet voldoende binnen het circus aanwezig zijn en waar de ontwikkelingsweg of individuele behoefte wel om vraagt.

Contact informatie:

Novalis Initiatieven

T.a.v. R.T. Onrust

Noordeinde 100

1511 AG Oostzaan

06-10673520

info@novalisinstituut.nl

www.novalisinstituut.nl